

Praktijkillustratie Ambitie 100% Samen Opleiden

Opleidingshuis | Sectoroverstijgende samenwerking

De studenten van de instituten zijn binnen het Opleidingshuis 'collega's in opleiding' en maken echt onderdeel uit van de school en het team. Sectoroverstijgend samenwerken betekent voor het Opleidingshuis dat traditionele denkbeelden over stage en opleiden worden doorbroken: door een gelijkwaardige en hechte samenwerking ontstaat vertrouwen en de ruimte om sectoroverstijgend samen te werken en met elkaar grenzen te doorbreken.

Kernwoorden praktijkillustratie Opleidingshuis

- Verbinding po en vo / tieneronderwijs
- Verbinding met mbo-studenten (onderwijsassistent, sport en beweging)
- Sectoroverstijgende samenwerking in teams
- Realistisch opleiden
- Groei vanuit kwaliteitsoverwegingen
- Diverse leeromgeving

Samenvatting

In het Opleidingshuis leiden drie schoollocaties vo van één schoolbestuur (NUOVO Scholen) en twee instituten voor lerarenopleidingen in het vo (Hogeschool Utrecht, Universiteit Utrecht) samen (nieuwe) collega's op in Utrecht (Academie Tien) en omgeving (NXT Doorn en Maarsbergen). De studenten van de instituten zijn binnen het Opleidingshuis 'collega's in opleiding' en maken echt onderdeel uit van de school en het team. De sectoroverstijgende samenwerking po-vo krijgt vorm op de locatie Academie Tien, waar primair en voortgezet onderwijs met elkaar zijn verbonden. Alle collega's in opleiding op Academie Tien zijn onderdeel van een onderwijsteam en maken via de vakdocenten kennis met de leerlingen van de junior-afdeling (10-12 jaar). Ook wordt er in het Opleidingshuis op de drie locaties sectoroverstijgend samengewerkt met de opleidingen onderwijsassistent van MBO Amersfoort en Sport- en bewegingscoördinator van MBO Utrecht.

Sectoroverstijgend samenwerken betekent voor het Opleidingshuis dat traditionele denkbeelden over stage en opleiden worden doorbroken. Een hechte en gelijkwaardige samenwerking in het partnerschap is de basis om met elkaar de grenzen te verleggen. Belangrijke meerwaarde van de sectoroverstijgende samenwerking in het Opleidingshuis is dat collega's (in opleiding) een breed perspectief ontwikkelen op het onderwijsveld. Ook leren collega's en collega's in opleiding van de verschillende expertisegebieden in de sectoren en van de doorlopende lijn: waar komen de leerlingen uit het vo vandaan? Hoe kunnen we de overgang van po naar vo soepeler laten verlopen?

In de komende periode wil het Opleidingshuis onder andere de samenwerking met de pabo van de Hogeschool Utrecht intensiveren en de samenwerking met mbo Amersfoort in het kader van de opleiding onderwijsassistent verstevigen. Vanaf september 2022 sluit de vo-school UniC aan als locatie van het Opleidingshuis om voldoende plaatsingsmogelijkheden te kunnen bieden aan collega's in opleiding, zodat zij gedurende hun gehele opleiding binnen het Opleidingshuis kunnen blijven.

Schets van het partnerschap

In het Opleidingshuis leiden drie schoollocaties vo van één schoolbestuur (NUOVO Scholen) en twee instituten voor lerarenopleidingen in het vo (Hogeschool Utrecht, Universiteit Utrecht) samen (nieuwe) collega's op in Utrecht (Academie Tien) en omgeving (NXT Doorn en Maarsbergen).

Visie op samen opleiden en professionaliseren

De studenten van de instituten zijn binnen het Opleidingshuis collega's in opleiding en maken onderdeel uit van de school en het team. De opleiding en ontwikkeling van het team is een rode draad binnen de opleidingsschool. In de ontwikkeling van collega's en collega's in opleiding leeft de opleidingsschool voor wat zij van leerlingen vragen. Het is belangrijk om leerlingen niet alleen uit te leggen wat een lerende houding is, maar dit ook te laten zien. Dit heeft enerzijds te maken met het samen opleiden van nieuwe collega's, maar ook met het samen professionaliseren van collega's. Kenmerkend voor het Opleidingshuis is het realistisch opleiden: collega's in opleiding werken vanuit praktijkconcerns en de theorie wordt daaraan gekoppeld. Collega's in opleiding lopen niet alleen stage om in de praktijk te leren, maar volgen ook een deel van hun vakken op de schoollocaties. De scholen en instituten werken op alle terreinen samen en leiden als team nieuwe collega's op. De samenwerking is hecht en gelijkwaardig. Er wordt bewust geen gebruik gemaakt van termen zoals werkplekbegeleider, instituutopleider en schoolopleider, omdat de opleiders en begeleiders elkaars collega's zijn binnen de opleidingsschool. Door een gelijkwaardige en hechte samenwerking ontstaat vertrouwen en de ruimte om sectoroverstijgend samen te werken en met elkaar grenzen te doorbreken.

De leeromgeving van het Opleidingshuis

Het samen opleiden vindt met name plaats op de eigen schoollocatie. De collega's in opleiding zijn integraal onderdeel van het team en zijn tijdens hun opleidingsdagen (minimaal 2 of 3 dagen per week) overal bij aanwezig. Er is een driewekelijks ritme voor de collega's in opleiding met de volgende opbouw: week 1 studieloopbaanbegeleiding en praktische zaken, week 2 intervisie en week 3 de vaardighedenleerlijn (labs waaruit collega's in opleiding mogen kiezen uit wisselende thema's, bijv. leerling-oudergesprekken, schrijfvaardigheid, didactisch coachen). Naast het driewekelijks ritme worden wekelijks sessies aangeboden waarin studenten vakken uit de beroepsvoorbereiding van de opleiding op de stageschool afronden (onder begeleiding van het team van opleiders).

Dit beroepsvoorbereidende onderwijs wordt hieronder omschreven. De collega's in opleiding maken ook kennis met de andere locaties, bijvoorbeeld via de schoolsafari. Zij bezoeken de andere locaties aan de hand van een opdracht, er zijn symposia waar collega's in opleiding van de diverse locaties workshops verzorgen etc.

Beroepsvoorbereidend onderwijs (pedagogiek, didactiek, onderwijsontwerp)

Op de locaties worden wekelijks inhoudelijke labs over generieke thema's georganiseerd voor verschillende opleidingsgroepen, die zijn gekoppeld aan opleidingsvariant en leerjaar (groep hbo leerjaar 1, groep hbo leerjaar 2 en educatieve minoren, groep leerjaar 3 en 4 en masters). De locaties Doorn en Maarsbergen hebben een gezamenlijke opleidingsgroep met gemengde samenstelling (met uitzondering van 1^e jaars hbo; deze groep is geplaatst binnen Academie Tien). In deze sessies staan generieke inhouden centraal, bijvoorbeeld pedagogiek. Aan deze thema's worden de eisen van de curricula gekoppeld. Op basis van de gedeelde inhouden werken de collega's in opleiding van de verschillende instituten toe naar hun eigen leerresultaten. Ook is er iedere week aandacht voor praktijkonderzoek voor de collega's in opleiding die op dat moment behoefte hebben aan onderzoeksbegeleiding.

Ontwikkelgesprekken

Ieder half jaar vinden ontwikkelgesprekken plaats met de collega's in opleiding. De collega's in opleiding zijn hierin in the lead: zij organiseren het gesprek en nodigen collega's uit om met hen te reflecteren op hun ontwikkeling. Dit zijn niet alleen de opleiders, maar ook andere collega's in opleiding en andere collega's (bijv. een collega die een specifieke expertise heeft). De teams zijn hierdoor nauw betrokken bij de opleiding. In de ontwikkelgesprekken wordt ook besproken welke locatie geschikt is voor een volgende praktijkperiode op basis van de ontwikkelvragen. Er wordt altijd gezorgd voor een warme overdracht als de collega in opleiding naar een andere locatie gaat. De collega's van de verschillende locaties kennen elkaar goed en spreken elkaar regelmatig, waardoor de lijnen kort zijn en de overdracht soepel verloopt.

Collega's in opleiding

Het Opleidingshuis leidt nieuwe collega's op over de volle breedte van de lerarenopleidingen: hbo voltijd en deeltijd (alle leerjaren), zij-instroom, minor, master. Ook worden studenten onderwijsassistent van MBO Amersfoort en studenten Sport- en bewegingscoördinator van MBO Utrecht als nieuwe collega's opgeleid binnen het Opleidingshuis. De mbo-instituten zijn formeel geen partner binnen de opleidingsschool, maar werken wel samen in de opleidingsschool binnen de cultuur van het samen opleiden. Ook zijn er enkele collega's in opleiding van de pabo binnen het partnerschap, hoewel de samenwerking met de pabo nog in het beginstadium is. Er worden jaarlijks ca. 50 nieuwe collega's van de lerarenopleidingen opgeleid (categorieën regeling TKAO).

Daarnaast worden jaarlijks ca. 25 tot 30 nieuwe collega's (niet-bekostigd vanuit de Regeling) opgeleid van de mbo-opleidingen en de pabo. Er zijn relatief veel collega's in opleiding op de scholen: het gaat om ongeveer één student op twee collega's.

Groeiambities

Het Opleidingshuis staat open voor de aansluiting van nieuwe schoollocaties binnen NUOVO. De uitbreiding vindt plaats op basis van kwaliteitsoverwegingen: het kunnen bieden van voldoende diversiteit in de leeromgeving aan collega's in opleiding. Het Opleidingshuis zou graag voldoende mogelijkheden willen bieden aan collega's in opleiding om gedurende hun gehele opleiding binnen het Opleidingshuis te blijven. Op dit moment zijn er drie locaties; voor hbo-studenten zou het wenselijk zijn om minimaal vier locaties te kunnen aanbieden zodat zij ieder jaar op een andere locatie worden opgeleid. Vanaf september 2022 sluit de vo-school UniC aan als locatie van het Opleidingshuis om voldoende plaatsingsmogelijkheden te kunnen bieden aan collega's in opleiding, zodat zij gedurende hun gehele opleiding binnen het Opleidingshuis kunnen blijven. Uitbreiding van locaties kan leiden tot kwantitatieve groei van het aantal studenten, maar kwantitatieve groei is op zichzelf voor het Opleidingshuis geen reden om uit te breiden.

De toetreding van nieuwe schoollocaties wordt uitgebreid voorbereid. Dit proces duurt minimaal een jaar. De scholen worden meegenomen in de cultuur van samen opleiden binnen het Opleidingshuis en de opleiders worden geprofessionaliseerd om nieuwe collega's vanuit de gedeelde visie van de opleidingsschool op te kunnen leiden (samen leren en ontwikkelen met het team). Leiderschap en draagvlak zijn hierin heel belangrijk. Van alle collega's wordt in principe verwacht dat zij een rol spelen in het samen opleiden van nieuwe collega's. Het is van belang een sterke teamstructuur neer te zetten op de nieuwe locaties: collega's in opleiding zijn onderdeel van het team en iedereen in het team is bereid om expertise te delen.

Sectoroverstijgende samenwerking: huidige situatie

De sectoroverstijgende samenwerking po-vo krijgt vorm op de locatie Academie Tien, waar primair en voortgezet onderwijs met elkaar zijn verbonden (zie onderstaand kader). Alle collega's in opleiding op Academie Tien zijn onderdeel van een onderwijsteam en maken via de vakdocenten kennis met de junior-afdeling. Ook wordt er in het Opleidingshuis op de drie locaties sectoroverstijgend samengewerkt met opleidingen onderwijsassistent van MBO Amersfoort en Sport- en bewegingscoördinator van MBO Utrecht.

Sectoroverstijgend samenwerken betekent dat traditionele denkbeelden over stages en opleiden worden doorbroken. Een hechte en gelijkwaardige samenwerking in het partnerschap is de basis om met elkaar de grenzen te verleggen. Belangrijke meerwaarde van de sectoroverstijgende samenwerking voor het Opleidingshuis is dat collega's in opleiding een breed perspectief ontwikkelen op het onderwijsveld.

Ook leren collega's en collega's in opleiding van de verschillende expertisegebieden in de sectoren en van de doorlopende lijn: waar komen de leerlingen uit het vo vandaan? Hoe kunnen we de overgang van po naar vo soepeler laten verlopen?

Academie Tien: verbinding po-vo

Op Academie Tien werken leerlingen van 10 tot 18 jaar en docenten samen om zo persoonlijke leerroutes te ontwikkelen richting een maatwerkdiploma. Doordat leerlingen langer op één onderwijsplek verblijven, kan de school de uitgangspunten van persoonlijk en gemeenschappelijk onderwijs zo goed mogelijk in de praktijk brengen. Academie Tien is opgedeeld in twee verschillende units: een 'onderbouwunit van 10 tot 15' en een 'bovenbouwunit van 15 tot 18'. Op de onderbouwunits zijn op Academie Tien ook juniorenklassen waar leerlingen uit groep 7 en 8 samen les volgen. Junior-leerlingen krijgen, naast de reguliere vakken zoals taal, rekenen en sociale vaardigheden, de kans om ook al vakken te volgen die normaal gesproken op het voortgezet onderwijs pas beschikbaar zijn. Vakdocenten werken samen met de groepsleerkracht om onderwijs aan te bieden in vakken zoals filosofie, mens & maatschappij, natuur & techniek en kunst & cultuur.

In de leeromgeving van Academie Tien voor collega's in opleiding zijn primair en voortgezet onderwijs met elkaar verbonden. Collega's in opleiding van de vo-lerarenopleidingen kunnen in de junior-afdeling kennismaken met het primair onderwijs. De junioren hebben een po-leerkracht als vaste groepsleerkracht en krijgen vaklessen van vakdocenten vo. Alle collega's in opleiding van de vo-lerarenopleidingen op Academie Tien zijn onderdeel van een onderwijsteam en maken via de vakdocenten kennis met de leerlingen van de junior-afdeling. Sommigen van hen ontdekken dat dit heel goed bij hen past en willen zich verder ontwikkelen in het primair onderwijs. De collega's in opleiding van de vo-lerarenopleidingen ontdekken de pedagogische principes van het primair onderwijs en leren de doorlopende lijn kennen: waar komen de brugklasleerlingen eigenlijk vandaan? De collega's in opleiding ervaren de juniorenklas als een verrijking en verdieping van hun opleiding.

Sectoroverstijgende samenwerking: ontstaansgeschiedenis

De verbinding tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs is vanaf het begin aanwezig in het partnerschap: in Academie Tien komen beide sectoren samen. Om de diversiteit van de leeromgeving te vergroten, zijn de locaties in Doorn en Maarsbergen na een intensief proces aangesloten.

Daarnaast wordt er samengewerkt met het mbo en het primair onderwijs, ook al is dit (nog) niet formeel geregeld in het partnerschap. De studenten van de opleidingen onderwijsassistent en de sportacademie profiteren van het samen opleiden. Ook worden studenten van de pabo opgeleid binnen het Opleidingshuis.

Sectoroverstijgende samenwerking: de toekomst

In de komende periode wordt verkend of de samenwerking met de pabo verder kan worden geïntensiveerd. Er worden al enkele pabo-studenten opgeleid binnen het Opleidingshuis, maar dit vraagt nog verdere ontwikkeling en samenwerking. De pabo is nog geen formele partner binnen de opleidingsschool. Ook is er de wens om de samenwerking met het primair onderwijs verder uit te breiden naar de richtingen pedagogiek, social work en orthopedagogiek. Daarnaast is de wens om de samenwerking in het kader van de opleiding mbo onderwijsassistent verder te verstevigen. Ook wordt verkend of een nieuwe NUOVO-locatie kan aansluiten bij het Opleidingshuis, zodat collega's in opleiding van de hbo opleidingen hun gehele opleiding binnen de opleidingsschool kunnen volgen, op vier verschillende locaties.

Kansen en uitdagingen

Kansen

- Door sectoroverstijgend te werken ontwikkelen collega's in opleiding een breed perspectief op het onderwijsveld. De collega's in opleiding van de vo-lerarenopleidingen krijgen een beter beeld van het po en de collega's in opleiding van de opleiding onderwijsassistent krijgen juist een beter beeld van het vo. Er ontstaat hierdoor ook meer waardering voor de verschillende contexten.
- Er ontstaan meer mogelijkheden voor collega's en collega's in opleiding om te leren vanuit verschillende expertisegebieden. Bijvoorbeeld: een student van de universitaire lerarenopleiding kan op pedagogisch gebied veel leren van een onderwijsassistent in de pauzesurveillance. Collega's in opleiding krijgen de kans om te ontdekken waar hun affiniteit ligt. Dit leidt er soms toe dat collega's in opleiding van de vo-lerarenopleidingen ontdekken dat het po beter bij hen past.
- Collega's in opleidingen krijgen een beter beeld van de doorlopende lijn: waar komen de leerlingen uit het vo vandaan? Hoe kunnen we de overgang van po naar vo soepeler laten verlopen? Hoe kunnen we werken aan doorlopende lijnen in vakken, bijv. rekenen en wiskunde?
- Door een hecht team te vormen in het samen opleiden, ontstaat de samenwerking bijna als vanzelf – ook als het gaat om samenwerkingspartners die nog geen formele partner zijn in de opleidingsschool.

Uitdagingen

- Het is een inhoudelijke uitdaging om de sectoroverstijgende samenwerking goed vorm te geven in het curriculumontwerp. Dit is overigens ook een uitdaging als het gaat om samenwerking met meerdere partners binnen één sector.
- Sectoroverstijgend samenwerken betekent dat traditionele denkbeelden over stage en opleiden doorbroken worden. Dit kan soms leiden tot vragen of weerstand. Zo kan het bijvoorbeeld voorkomen dat opleiders van de instituten voor vo-lerarenopleidingen niet direct openstaan voor het inzetten van collega's in opleiding in de junior-afdeling.

Ook voor de mbo-studenten geldt dat de kijk op werkplekleren wordt verbreed. Binnen het Opleidingshuis is het doorbreken van denkbeelden gelukt door het te durven, te doen en te ontdekken. Dit zit in het dna en de visie van het partnerschap. Door een gelijkwaardige en hechte samenwerking ontstaat vertrouwen en de ruimte om met elkaar de grenzen te doorbreken. Doordat de scholen en instituten intensief en gelijkwaardig als collega's in een team samenwerken, ontstaat de ruimte om meer te proberen.

- Het is van belang dat de opleiders van de scholen en de instituten de visie op leren en opleiden onderschrijven en uitdragen. Daarom worden er met nieuwe opleiders altijd formele kennismakingsmomenten georganiseerd. Hierdoor kiezen zij bewust voor het Opleidingshuis. Het kan voorkomen dat opleiders niet goed passen in het partnerschap. Het is van belang om dit eerlijk en open met elkaar te bespreken.

Adviezen en tips

Aan de sectorraden en OCW

- Sectoroverstijgende samenwerking po-vo biedt een belangrijke meerwaarde voor docenten en docenten in opleiding (breed perspectief, expertise, doorlopende lijn). Deze meerwaarde kan worden versterkt door een brede bevoegdheid po-vo.
- Door de specialisaties en bijbehorende loopbaanmogelijkheden in het beroepsbeeld van leraren beter te verankeren en waarderen in schoolorganisaties, ontstaat een breed pallet aan collega's in de school die feedback kunnen geven aan studenten vanuit hun expertisegebied (zoals bijvoorbeeld ondersteuning van (zorg)leerlingen, onderwijs- en curriculumontwerp, pedagogiek, etc.). Dit geeft studenten een beter beeld van de mogelijkheden van het beroep.
- Het harmoniseren van de curricula voor de verschillende type onderwijsopleidingen is een noodzakelijke stap in het organiseren van sectoroverstijgende samenwerking. Daarbij hoort ook flexibilisering van opleidingen (bijvoorbeeld door het werken met leeruitkomsten), die het mogelijk maakt om gezamenlijk vanuit praktijkconcerns te leren, waarbij de specifieke verwerking en verdieping kan verschillen.

Aan partnerschappen Samen Opleiden

- Voor sectoroverstijgende samenwerking is een bredere opvatting nodig van het profiel van opleider. Er geldt een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle opleiders (of zij nu primair werken in de school of in een opleidingsinstituut) voor de opleiding en ontwikkeling van studenten. Dat vraagt om professionalisering in onderwijskundig leiderschap in de school en het leren kennen van elkaars curricula.
- Maak in de opleidingsdidactiek onderscheid tussen het gezamenlijk vertrekpunt van de praktijk en werkplek en de manier waarop verwerking plaatsvindt. Dat we samen leren betekent niet dat iedereen hetzelfde doet. Deze manier van differentiëren in de opleidingsgroepen in de school biedt ruimte aan het samenbrengen van curricula van verschillende opleidingen (en sectoren).

- Sectoroverstijgend opleiden vraagt om een schoolcultuur waar niet alleen het leren van leerlingen, maar juist ook het leren van collega's een primair proces is. Investeer in de begeleiding van scholen om die cultuur op te bouwen en te versterken. Zo ontstaat vanzelfsprekendheid voor álle collega's om van elkaar te leren, en voor studenten om optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden van de werk.